

Tidlig identifikation af børn i risiko for at udvikle sprog- og læsevanskeligheder samt den foregribende undervisning

Indhold

Tidlig identifikation af børn i risiko for at udvikle sprog- og læsevanskeligheder. . .	3
Den foregribende undervisning i 0. kl.	4
Anbefalinger vedrørende overgange:	5
Den foregribende undervisning i 1. og 2. kl.	6
Anbefalinger vedrørende overgange:	7
Litteraturhenvisninger:	8

Tidlig identifikation af børn i risiko for at udvikle sprog- og læsevanskeligheder.

Vi ved, der er en klar sammenhæng mellem børns sproglige færdigheder og deres senere læsefærdigheder. Børn klarer sig som regel godt i den første læseindlæring, hvis de allerede i førskolealderen har gode sproglige forudsætninger (jf. temahæfterne om udvikling af sprog- og læsefærdigheder til henholdsvis indskoling, mellemtrin og overbygning).

Sprogvurderingsmaterialet i 0. kl. giver mulighed for på et tidligt tidspunkt at kunne identificere børn, der er sprogligt usikre, og medtænke denne viden i tilrettelæggelsen af en differentieret undervisning. Effekten af indsatsen forøges væsentligt, når denne sker i samspil med børnenes forældre/hjem.

Børnenes evne til at høre rim og selv rime fortæller os, at de kan flytte deres opmærksomhed fra ordets indhold til ordets lyd. En vigtig faktor der viser os begyndende evne til at arbejde med lydsiden og dermed til at lære at læse og skrive. Hvis barnet ikke opdager eller ikke får interesse for lydsiden, skal vi være opmærksomme.

Fra en videnskabelig betragtning er bogstavkendskab den enkeltfærdighed, der bedst forudsiger, hvordan det går i den første læseudvikling. Ud over bogstavkendskab er fonemidentifikation den stærkeste prædikator på børns senere læseudvikling. Ligeledes har *forældrenes læsefærdigheder* en stærk prædikativ værdi for barnets læseudvikling.

Den foregribende undervisning i 0. kl.

Der er stor afvigelse i, hvor let det er for børn at lære sig at læse. Nogle børn kæmper med deres læseudvikling gennem hele deres skoletid. Undersøgelser peger på, at en foregribende indsats i forhold til læsevanskeligheder er mere effektiv end en indgribende indsats senere.

Motivation for at lære at læse og skrive er noget af det vigtigste for børn i de tidlige skoleår. International og dansk forskning har angivet en række anvisninger på, hvad der har bedst effekt i undervisning af børn i risiko for at udvikle sprog- og læsevanskeligheder:

- Det er vigtigt, at det er lærere med den nødvendige faglige indsigt og interesse, der forestår denne undervisning og, at lærerne bygger videre på det erfaringsmæssige grundlag barnet møder skolen med.
- Undervisningen skal være direkte, udpegende og systematisk.
- Det er særligt veldokumenteret og effektivt at arbejde med bogstav-lyd korrespondance i de tidlige skoleår. Børn i risiko for læsevanskeligheder har behov for en særlig intensiv indsats.
- Undervisning på mindre hold af børn i risiko for læsevanskeligheder har større effekt end klasseundervisning, holddannelsen skal være fleksibel og indsatsen skal være intensiv.
- Det er vedvarende vigtigt at arbejde på at udvikle elevernes forståelsesredskaber. Her er bl.a. arbejdet med ord og begrebsforståelse fx ved brug af *dialogisk oplæsning* vigtigt.

Anbefalinger vedrørende overgange:

- Klassens kommende dansklærer i 1. kl. deltager i undervisningen i 0. kl. i muligt omfang fordelt over hele året eller især i sidste del af året.
- Kommende dansklærer deltager i konferencer – sprogvurdering og KTI.
- Informationer angående den enkelte elev overføres digitalt via klassebog og elevplan (på egen skole).
- Der udarbejdes en læselogbog for børn i risiko for at udvikle læsevanskeligheder. Læselogbogen indeholder: testresultater, resultater fra individuelle evalueringer, handleplaner. Logbogen skal følge eleven gennem skoleforløbet.

Den foregribende undervisning i 1. og 2. kl.

Børn lærer sig ikke det alfabetiske skrifts principper fra den ene dag til den anden. De tilegner sig principperne gradvist. Så længe eleverne ikke er sikre i udnyttelsen af lydprincippet for alle bogstaver, bliver deres afkodning tilsvarende usikker. Det gælder både for læsning af nye ord og for genkendelse af ord, som eleven allerede kan ortografisk (som ordbillede), dvs. som eleven har set og identificeret før. Elevens selvstændige læsning kommer ikke i gang for alvor, før eleven behersker skriftens lydprincip.

Følgende elementer bør indgå i den foregribende undervisning i 1. og 2. kl.:

- Lydmetoden bør være et fast element i den foregribende undervisning.
- Tekstudvalget skal have en overvægt af lydrette ord.
- Skrivning - med udgangspunkt i børnestavning – som led i tilegnelse af skriftens principper.
- Arbejde med læseforståelse: ord og begrebsforståelse
- Intensiv indsats for elever i risiko for at udvikle læsevanskeligheder.
- Undervisning enten 1:1 eller på mindre hold.
- Direkte, udpegende, systematisk undervisning. Underviseren er model for barnet i opbyggelse af læsestrategier. Læsestrategier bygger både på indre og ydre ledetråde.
- En voksen som dagligt læser med barnet og giver respons – i skole/sfo/hjem
- Læsningen skal gerne opleves som en adgang til at opnå ny viden, få nye oplevelser.
- Det er vigtigt, at det er lærere med den nødvendige faglige indsigt og interesse, der forestår denne undervisning og, at lærerne er opmærksomme på og i stand til at vække interesse for arbejdet.

Anbefalinger vedrørende overgange:

- Der skabes sammenhæng mellem den tidlige indsats og læseundervisningen i klassen.
- Handleplaner, mål og evalueringer indgår i elevens læselogbog som føres af dansklærer og speciallærer i fællesskab, og som følger eleven.

Til identifikation af elever med dyslektiske træk kan anvendes *Dansk Videnscenter for Ordblindheds (DVO) screening*. Testene retter sig mod elever fra start 3. kl.

Litteraturhenvisninger:

Bjerre, Friis: Nøj farfar! For vi børnestaver. Alinea.

Center for læseforskning – www.laes.hum.ku.dk

Elbro: Læsning og læseundervisning.

Elbro, Borstrøm, Petersen: Predicting dyslexia from kindergarten. The importance of distinctness of phonological representation of lexical items. Reading Research Quarterly 33.

Elbro, Scarborough: Early identification. Handbook of children's literacy. Kluwer Academic Publishers.

Engen: Lærerens ABC, håndbog i læse- og skriveundervisning. Alinea.

Kompetencecenter Integration - www.kompetencecenter.silkeborgkommune.dk

National Reading Panel: Teaching children to read. www.nationalreadingpanel.org

Odense læser: www.odenselaeser.dk

Socialstyrelsen: www.socialstyrelsen.dk

Silkeborg Kommune